

Research paper
4(4), Winter 2025

Applying Literary Structure Theory in Writing Scientific Articles

Seyedeh Zahra Nozen¹ Bahman Amani²

¹ Associate Professor, Department of English Language and Literature, Amin Law Enforcement University, Tehran, Iran. E-mail: nozenzahra@gmail.com

² Ph.D in TEFL, Malayer University, Iran. E-mail: amanibahman@gmail.com

Article Info

Article type:

Research article

Article history:

Received: 13 Aug., 2024

Accepted: 27 Nov. 2024

Keywords:

Literary structure,
Knowledge production,
Scientific article writing,
Literary scholars,
Scientists

ABSTRACT

If the community of writers is understood to encompass poets, philosophers, historians, journalists and researchers, with poets as the original professional transmitters of the writing tradition, the evolution of literary structures across generations becomes apparent. This historical continuity makes it plausible to extend Aristotle's structural theory of tragedy to journalistic texts and, further, to the methodology of scientific article writing. Within this framework, contemporary scientists and researchers can be viewed as scientific storytellers who adopt literary forms and structures. This article, therefore, draws upon literary narrative analysis to examine relevant theories and the processes, principles and styles of article writing, aiming to reveal the underlying commonalities between literary works and scientific articles. Ultimately, it seeks to offer a new perspective for academics by framing scientific writing as an extension of storytelling-encompassing introduction, development and resolution-to elucidate shared historical foundations and demystify article writing for novices..

Cite this article: Nozen, S. Z., Amani, B. (2025). "Applying Literary Structure Theory in Writing Scientific Articles." *Journal of Research in Education and Science* , 4(4), 129-148.

© The Author(s).

Publisher: University of Kurdistan.

DOI: [10.22034/jls.2025.143438.1238](https://doi.org/10.22034/jls.2025.143438.1238)

*Corresponding Author: nozenzahra@gmail.com

Introduction

The phrase ‘Once upon a time’ is not only a universally recognized opening for folk tales and literary stories but it also marks the beginning of writing as a distinct profession, alongside agriculture and medicine. After the Neolithic Revolution and the transition from nomadism to settled city life, the discovery of writing in ancient civilizations such as Mesopotamia, Egypt, India and China marked a fundamental transformation in human culture. This transition enabled the rise of various new professions who used writing as a means of livelihood. Initially, oral literature pervaded societies but the advent of written scripts provided permanence and prestige to literary works, establishing a new socio-cultural tradition. The earliest preserved masterpieces, such as the *Epic of Gilgamesh* (Iraq), the *Vedas* (India), the *Egyptian Book of the Dead* and Homer’s *Iliad* and *Odyssey* (Greece), illustrate the birth of recorded literature around four millennia ago, signaling a new era of cultural continuity and stability after periods of chaos and fragmentation. Yet widespread literacy was a much later development, remaining largely exclusive to elites – nobles, clergy and the wealthy – who could commission or recite these works, while the masses accessed literature only through public readings or performances.

In Europe of the eighteenth century, literacy was signified by skills such as ‘alphabet embroidery’, with young educated women demonstrating their learning by sewing letters onto fine cloths as a badge of pride. As literacy slowly diffused through society, especially among women during the 1720-1820, literary and intellectual communities began to expand, furthering the prestige and functionality of writing.

A brief note of previous works

The tradition of letter writing or ‘epistolary communication’, emerged as a vital practice among the literate. Scholars, writers and thinkers across centuries have maintained vast correspondence, creating a ‘Republic of Letters’ that transcended geographical and temporal boundaries. These exchanges did more than conveying information. They built scholarly communities and preserved personal and public reflections for posterity. Epistolary archives today such as the collected letters of Einstein or Edison, constitute invaluable secondary resources for the study of intellectual and literary history. Letter writing became a tool for distinction among learned strata such that the exchange of letters was considered akin to belonging to a separate intellectual state or republic. With the advent of formal postal systems, those known as sages or scholars used correspondence as a vehicle to combat ignorance and propagate knowledge echoing the collaborations of figures. This practice mirrored modern scholarly journals, positioning letter writing as the forerunner of today’s scientific periodicals. Through correspondence, scholars could share ideas, critique and debate breakthroughs, shaping not only science but also philosophy, mathematics and the humanities.

Alongside this epistolary tradition evolved journalism, especially after the invention of the printing press. Journalists, mirroring the earlier poets, practiced their craft as professionals applying literary structures to factual reporting while seeking to answer the essential questions: who, what, where, when, why and how? The synergy between literary, journalistic and scientific writing has been foundational in shaping knowledge dissemination.

Theoretical framework

A central premise of this paper is that scientific article writing, like storytelling and journalism, is fundamentally rooted in literary structures. From abstract to data presentation, from introduction to conclusion, the scientific paper echoes the established narrative structure: introduction (background and motivation), complication (statement of the problems and hypothesis), rising action (result and data analysis), climax (main discussion or findings), falling action and resolution (conclusion and implications).

The structuralist traditions trace back to Aristotle's *Poetics*, widely regarded as one of the earliest analytical texts on narrative form. Aristotle defined tragedy as 'an imitation of a serious, complete and significant action, presented in embellished language and performed rather than narrated, aiming to evoke pity and fear and effect a catharsis'. Central to his theory are the three principal acts: the beginning (introduction of characters and context), the middle (conflict and complication) and the end (resolution and catharsis). These structural features persist, consciously or unconsciously, in all forms of advanced writing.

Notably, Avicenna translated and expanded Aristotle's *Poetics*, underlining the importance of narrative focus, unity and purposeful progression in storytelling – a lesson equally applicable to the composition of scientific texts.

In literature, as in science, the introduction sets the stage: it delineates the fictional or factual world, introduces the main actors and hints at their interrelations. Even in epic narratives such as Milton's *Paradise Lost*, Sophocles' *Oedipus Rex*, or Homer's *Iliad*, the story begins in medias res, providing background and motivation before advancing the plot. The abstract and introduction of a scientific paper similarly outline the research question, context and objectives.

The main body where narrative or scientific conflict unfolds, embodies the concept of 'rising action' through a succession of challenges, hypotheses, data and arguments, culminating in a central discovery or dramatic turning point. Both the literary 'climax' and the scientist's primary findings arise through confrontation with complexity and uncertainty.

Resolution or 'falling action' is where solutions emerge, misunderstandings are clarified and the broader implications of the work are discussed. This mirrors Aristotle's 'denouement', the unravelling where crises are resolved and clarity is restored. In scientific papers, this is seen in the

discussion and conclusion, where results are synthesized, limitations are acknowledged and avenues for future inquiry are suggested.

Method

The research suggests that humanity, regardless of discipline, has developed essentially a single narrative structure for conveying knowledge, transmitting experience and persuading audiences. Variations appear in the details: Romantic writers elevate the role of imagination: Classicists restrict it via logic and order: Realists focus on facts, minimizing speculation but in scientific writing, the interplay between imagination (hypothesis-data) and reason (empirical validation) is inseparable.

The research introduces a conceptual model that maps the architecture of scientific articles directly onto literary structure:

- **Beginning:** Abstract and Introduction (corresponding to literary exposition and motivation).
- **Middle:** Theoretical development, evidence and argumentation (matching narrative complication, rising action and climax).
- **End:** Summary and conclusion (parallel to resolution and denouement).

The storyline or 'plot' is central. In literature, as Cuddon suggests, the plot is the pattern of events binding the narrative, generating curiosity and emotional engagement. In science, the plot is the coherent arrangement of data and results without which the research loses meaning. Just as writers surrender to the demands of plot, so too scientists are guided by the rigors of data organization and interpretation.

The 'title' of an article or story, much like the tip of the iceberg, orients readers before they encounter the content. It must be concise, meaningful and enticing to capture the essence of the work and attract its intended audience, so much so that consensus about a title's appeal often precedes deep engagement with the content itself.

'Introductions' in both genres serve to define objectives, clarify motivations and lay the groundwork for understanding. For example, Milton's *Paradise Lost* immediately declares its purpose: "justifying divine providence concerning humanity". Likewise, in research articles, aims and rationale must appear clearly and early.

'Literature review or background of the study' situates new work amidst its predecessors, just as stories often reference characters' histories or earlier events. Positioning one's work within a larger tradition is imperative for credibility in both domains.

'The statement of problem' or 'act two' disrupts initial harmony and compels further investigation. It is the researcher's query or the protagonist's conflict that drives the narrative (or research) forward. Hypothesis, uncertainty and the search for resolution provide vitality to both scientific and literary texts.

Finally, ‘conclusion’ or ‘resolution’ transforms complexity into order. Scientific discussions and conclusions mirror the poetic justice of literary endings: conflicts and hypotheses find their logical closure, misunderstandings and ambiguities are addressed and new paths for future exploration are opened. This is where the innovative insight of the researcher or the imaginative power of the author achieves its enduring impact.

Conclusion

Pablo Picasso, reflecting on the nature of art versus truth, observed: “Art is a lie that helps us realize the truth”. This subtle distinction echoes throughout the debate on the boundaries between art and science, fiction and reality. Both domains rely on creativity and imagination; both strive to uncover, communicate and clarify truths. Whether through the scientist’s disciplined experimentation or the writer’s inspired invention, both are engaged in a common human endeavor – making sense of the world and transmitting meaning through structure, style and narrative form.

This study’s analysis demonstrates that, while content and expression may diverge, the underlying structural elements of literary and scientific writing are indelibly linked. Human beings, compelled by curiosity, nostalgia and the desire for understanding, transmit their knowledge through storytelling – be it as myth, letter, news article or research paper. The quest to overcome ignorance, produce meaning and foster connection across time, space and language persists unabated.

Every work, literary or scientific, is a new chapter in the endless human story, inviting reinterpretation and further inquiry. As Sheikh Baha’i poetically wrote, “Each creature praises you in its own tongue.” Just so, across genres and centuries, the human voice remains undiminished – perpetually narrating, questioning and discovering within the enduring structure of narrative itself.

دوره ۴، شماره ۴، شماره پیاپی ۱۲، زمستان ۱۴۰۴، ص. ۱۲۹-۱۴۸.

کاربرد نظریه ساختار ادبی در نگارش مقالات علمی

سیده زهرا نوزن^۱، بهمن امانی^۲

۱. دانشیار، گروه زبان و ادبیات انگلیسی، دانشگاه جامع علوم انتظامی امین، تهران، ایران. nozenzahra@gmail.com

۲. مدرس دانشگاه ملایر، ملایر، ایران. amanibahman@gmail.com

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی	اگر جامعه نویسندگان را شامل شاعران، فیلسوفان، مورخان، روزنامه‌نگاران و محققان بدانیم و شاعران را به‌عنوان نخستین انتقال‌دهندگان حرفه‌ای سنت نوشتن در نظر بگیریم، می‌توان به نقش مستمر ساختارهای ادبی در شکل‌گیری انواع نوشتار پی برد. این دیدگاه امکان تعمیم نظریه ارسطو درباره ساختار تراژدی را نه تنها به متون خبری، بلکه به روش نگارش مقالات علمی نیز می‌دهد. در این چارچوب، دانشمندان و پژوهشگران به‌عنوان «داستان‌سرایان علمی» از ساختارهای ادبی برای تدوین محتوا بهره می‌برند. این مقاله با تمرکز بر تحلیل روایت ادبی، نظریات و فرایندها و اصول مقاله‌نویسی را بررسی می‌کند تا مشابهت‌های بنیادی مقالات علمی و آثار ادبی را نشان دهد. در نتیجه، نوشتار علمی به‌عنوان ادامه‌ای از سنت قصه‌گویی دیده می‌شود و فرایند نگارش مقالات، به‌ویژه برای مبتدیان، روشن‌تر و ساده‌تر می‌گردد. هدف آن است که با ارائه نگرشی نو به نوشتار علمی به‌عنوان تداوم قصه‌گویی، مسیر تولید مقالات علمی روشن و قابل فهم‌تر گردد.
تاریخ وصول: ۲۳ مرداد ۱۴۰۳	
تاریخ پذیرش: ۷ آذر ۱۴۰۳	
واژه‌های کلیدی: ساختار ادبی، تولید دانش، تحریرمقالات علمی، ادیبان، دانشمندان	

استناد: نوزن، سیده زهرا، امانی، بهمن (۱۴۰۴). «کاربرد نظریه ساختار ادبی در نگارش مقالات علمی». پژوهش‌های زبان‌شناسی: نظریه و کاربرد، ۴(۴)، ۱۲۹-۱۴۸.
ناشر: دانشگاه کردستان

حق مؤلف: نویسندگان

DOI: [10.22034/jls.2025.143438.1238](https://doi.org/10.22034/jls.2025.143438.1238)

۱. مقدمه

«یکی بود یکی نبود» کلید واژه‌ای است، که نه تنها برای آغاز قصه‌ها و داستان‌های معمول و مرسوم ادبی در سرتاسر گیتی آشناست، بلکه سرآغازی بود برای انسان‌هایی که حرفه‌ای جدید در کنار زراعت و طبابت، یعنی کتابت را برای امرار معاش انتخاب کردند. بشر بعد از کشف کشاورزی (که به آن انقلاب نوسنگی اطلاق می‌شود) و تسلط بر طبیعت توانست از کوچ‌نشینی به یکجانشینی و یا شهرنشینی روی آورد. دوران وابستگی به شکار و جمع‌آوری میوه‌ها دیگر به سر آمده بود و رفته‌رفته روستاها و شهرها در کنار رودخانه‌ها شکل گرفته بود و مشاغلی مانند سفالگری، بافندگی، ساخت ابزار و تجارت پدیدار شده بودند. با ظهور تمدن‌های کهن در بین‌النهرین، مصر، هند و چین فرهنگ‌های متعدد شکل گرفت و با ابداع خط و ثبت اطلاعات، ادیبان شروع به قلم‌فرسائی نمودند. ادبیات شفاهی جای خود را به ادبیات نوشتاری داد و مسلک جدیدی برای امرار معاش کنار کشاورزی، دامداری، تجارت و جنگ‌آوری پدید آمد. اولین آثار فاخر ماندگار مربوط به حدود چهارهزار سال پیش بوده است. حماسه گیلگمش در عراق کنونی، وداها در هند و کتاب مردگان مصر سه هزار سال پیش، ایللیاد و اودیسه هومر دوهزار و هشتصد سال پیش در یونان آغازگر حرکت ادبی و فرهنگی در جهان بعد از برچیده‌شدن بی‌ثباتی و پراکندگی و استقرار و پایداری اجتماعی شدند (بیرانوند و صحرایی، ۱۳۹۹).

اما همگانی‌شدن سواد خواندن و نوشتن، مسیر طولانی‌تری را بایستی طی می‌کرد تا این آثار به مخاطبین خاص و سپس به عموم مردم تسری پیدا کند. نخبگان، درباریان، روحانیون، اشراف و طبقات مرفه می‌توانستند این آثار را که شاید توسط خود نویسنده به‌طور شفاهی بیان می‌گردید مورد استفاده قرار بدهند و عامه مردم هم در مراسم‌ها و اعیاد در میدان شهر مورد خطاب قرار می‌گرفتند. اگر عمر اولین نوشته ماندگار فاخر پنج هزار سال باشد، عمر اولین خوانندگان ماهر بیش از دویست سال نیست. یعنی پدر نوشتاری ۷۵ ساله، صاحب فرزند خوانداری با عمر ۳ ساله است.

در اروپای قرن هجدهم، ملاک سواد، سوزن‌دوزی الفبا بود. دختران با سواد آن دوران، با دوختن الفبا بر روی پارچه‌های نفیس و نصب آن بر دیوار منازل خود، با فخر و افتخار، آن را به‌عنوان نمونه‌ای از سوادآموزی به نمایش می‌گذاشتند. سوادآموزی در بین زنان اروپا رسوخ پیدا کرده بود تا جایی که در سال‌های ۱۸۲۰-۱۷۲۰، دختران به‌همراه سوزن‌دوزی، سوادآموزی را روی پارچه یاد گرفتند. به این افراد اهل الفبا^۱ هم گفته می‌شد. چرا که به خوبی بر الفبا مسلط شده بودند.

دوختن به‌عنوان یک هنر تجربی و آموزشی از جایگاه بسیار بالایی در جامعه برخوردار شد و این امر به زنان کمک می‌کرد تا احساسات، عواطف و آمال خود را در دنیای مردان پیش ببرند و ضمن فرمانبرداری از دنیای مردانه آن روزگار از توانمندی قابل‌قبولی برخوردار گردند (ایلماکوناس^۲، ۲۰۱۶).

¹Man of letters

²Ilmakunnas

سنت نوشتن نامه در بین اهل قلم، فن و علم، رونق فراوانی گرفت و تا آنجا پیش رفت که جمهوری فرای مرزهای جغرافیا، جمهوریت نامه‌گان یا مکتوبات^۱ را تأسیس کرد. این افراد از طریق مکاتبه و ارسال نامه از احوالات یکدیگر جويا می‌شدند. اهل قلم همان میرزایانی بودند که فواصل مکانی را با قلم‌سرایی کوتاه می‌کردند و در زمره افراد تحصیل کرده جامعه قرار می‌گرفتند. سنت نامه‌نگاری، چنان در تاریخ فرهنگ و آموزش ریشه دارد که شاید هزاران جلد کتاب از مجموعه نامه‌های اندیشمندان، نویسندگان و ادیبان را در کنار آثار ادبی و علمی دیگر بتوان تدوین و نگهداری کرد؛ به طوری که از این مستندات می‌توان به‌عنوان منابع درجه دوم نگارشی فرد صاحب قلم یاد کرد و در پژوهش‌ها به آن‌ها ارجاع داد. به گونه‌ای که هم‌اکنون مجموعه نامه‌هایی از انیشتن، مجموعه نامه‌های از ادیسون و مجموعه نامه‌هایی از بزرگان دیگر با عنوان «مکاتیب» وجود دارد.

نگاشتن نامه، فرهیختگان و دانشمندان را از سایر اقشار جامعه متمایز و آن‌ها را در رده بالای تحصیل کرده‌ها قرار می‌داد. نوشتن نامه چنان تأثیر شگرفی در نشر و گسترش علم و ادب داشته که از آن به‌عنوان یک سرزمین و یک کشور یا یک جمهوریت یاد می‌کنند. در چنین شرایطی و همزمان با حضور چاپخانه‌ها، افراد دانشمند آن روزگار که به آن‌ها حکیم نیز خطاب می‌شد توانسته بودند دنیایی در دل جهل و نادانی، عصر سیاهی و تباهی^۲ خلق کنند و روزنه‌هایی از یافته‌های خود به‌سوی نور و روشنایی و علم بگشایند و خود را ساکنان سرزمین و جمهوریت علم بنامند. به‌عنوان مثال، حکیمی چون سعدی در شیراز، با عارفی چون مولانا در قونیه مکاتبه داشت و در این مکاتبات به نشر و توضیح و تبادل افکار می‌پرداختند و در مقابل از نقد و بازخورد فکر و اندیشه خود در دوردست مطلع می‌گردیدند. بدین گونه جامعه فرهیختگان روزگاران گذشته از دور دست با یکدیگر هم‌زیستی علمی راه انداخته بودند و شاید مثل «گر در یمنی چو با منی پیش منی» شاهدی بر این مدعا باشد. در نتیجه، نامه‌نگاری و تبادل نظر چنان گسترده و فراگیر شد که خود ادیبان و نامه‌نگاران نیز، گونه جدیدی^۳ از ادبیات را تجربه می‌کردند. مجموعه نامه‌های نیوتون^۴ و لایبنیتس^۵ که منجر به کشف محاسبات دیفرانسیلی و انتگرالی گردید. در شیمی، نامه‌های آنتوان لآوازیه^۶ نقش بسزائی در توسعه واکنش‌های شیمیایی و قانون بقای جرم ایفا نمود. مکاتبات دکارت^۷، نظریات فلسفی و ریاضی او را بسط و گسترش داد.

نزد دکارت، چون علم و معرفت آدمی را جایی جز عقل نیست، پس همه علوم به هم مربوطند و علوم گوناگون، در واقع، یک علم هستند (حسینی، ۱۳۸۱).

¹republic of letters

²dark ages

³new genre

⁴Newton

⁵Leibniz

⁶Lavoisier

⁷Descartes

به‌عنوان مثال و همانگونه که مؤمنی اذعان می‌دارد: «محتوا و مفاد نامه‌های ارسالی از «بزرگ علوی» به «باقر مومنی» و بالعکس در دوران معاصر، احوال شخصی، اخبار جراید، کارهای در دست انجام، کتاب‌ها و نشریات تازه منتشرشده و تحلیل برخی رویدادهای داخلی و خارجی و همچنین کارهای علمی و ادبی روزمره این دو ادیب منتقد را تشکیل می‌دهد» (مومنی، ۱۳۸۲: ۵).

در اصل ریشه مجلات و ژورنال‌های علمی امروزی را بایستی در جمهوری مکتوبات قرن هفده و هجده میلادی جست. دانشمندان و فرهیختگان همچون پزشکان بدون مرز کنونی، با تحریر و ارسال یافته‌های خود در یک دنیای موازی خیالی، شبکه‌ای راه‌اندازی کرده بودند و آخرین دستاوردهای علمی، فرهنگی و اجتماعی را در بین اعضا به اشتراک می‌گذاشتند. بنابراین، از ساختار نامه به‌عنوان بستر و وسیله‌ای برای انتقال علم، استفاده شگرفی به عمل آمده بود و دانشمندان دوشادوش ادیبان، قلم به نوشتن گماشته بودند. این چنین همزمانی پیدایش و رشد روزنامه‌نگاری و مطبوعات تأثیر ژرف و عمیقی بر انتشار عمومی مکاتبات بین دانشمندان گذاشته بود.

مشارکت‌پذیرسازی علم و تحقق علم‌گرایی در رفتار جامعه همگی بخشی از نتایج اصلی حاصل از نهادینه‌سازی ارتباطات علم در رسانه است. به این ترتیب شاید اغراق نباشد که روزنامه‌نگاری و مطبوعات را هسته سیاست‌گذاری اجتماعی علم بنامیم (فرهنگی و صیاد، ۱۳۹۶: ۲۵).

نسل دوم اهل قلم مربوط به دوره بعد از اختراع صنعت چاپ و بیشتر شامل روزنامه‌نگاران می‌شود. این گروه از نویسندگان نیز همان سبک را دنبال کرده و برای پاسخگویی به پنج پرسش استفهامی؛ چه کسی؟، کجا؟، چگونه؟، چه زمانی؟ و برای چه؟، حرفه ادیبان را با استفاده از ساختار ادبی و بدون تکیه بر تخیل و مبتنی بر واقعیت‌ها دنبال کردند.

در این مقاله سعی بر آن است تا روش و نحوه تقریر مقالات توسط اندیشمندان و دانشمندان شاخه‌های مختلف دانشی را که مبتنی بر کاربرد سبک شعرا و ادیبان برای ارائه یافته‌های علمی است، مورد بررسی و تحقیق قرار گیرد. چکیده، مقدمه، پیشینه تحقیق، بیان مسئله، ارائه داده‌ها و بحث و نتیجه‌گیری مقاله‌های علمی براساس این نظریه، ریشه در قصه‌گویی و ساختار داستان‌نویسی ادبی دارد و در این محمل و بستر است که دانش امروزی در مجلات علمی چاپ و منتشر می‌گردد. از شباهت ساختاری داستان‌نویسی، روزنامه‌نگاری و مقالات علمی چنین استنباط می‌گردد که شاید بشر بجز یک ساختار واحد، روش دیگری را در اختیار ندارد تا مفاهیم و اندیشه‌ها و اتفاقات و اختراعات خود را به مخاطبین انتقال دهد.

۲. پیشینه پژوهش: بررسی نظریه ساختاری آثار ادبی

ارسطو در کتاب فن شعر (بوطیقا) که از معتبرترین کتاب‌ها در نقد ادبی محسوب می‌شود، تراژدی را اینگونه تعریف کرده است: تراژدی تقلید یک کنش جدی، کامل، با بزرگی و عظمت مشخص که در زبانی دلپذیر و آراسته بیان و از طریق عمل و نه داستان، عواطف ترحم و هراس را در مخاطب

برمی‌انگیزد و در نهایت به تظهير روانی منجر می‌شود. عموماً این باور غالب است که ارسطو آثار هومر^۱ - ایلیاد^۲ و اودیسه^۳ - را برای ارائه نظریات ساختارگرایانه خود پیش‌رو داشته است و آن را به‌عنوان قالبی مطلوب برای نقد پنداشته و به شرح اجزای نمایشنامه پرداخته است. مرتبط‌ترین ارکان تراژدی با موضوع این تحقیق، عبارت است از پیرنگ^۴؛ روح نمایشنامه با ساختاری مشخص و منسجم شامل آغاز، میانه و پایان با ارتباطی منطقی به یکدیگر، باورپذیر و جذاب.

به دلیل اهمیت موضوع، ابن سینا دانشمند برجسته قرن چهارم هجری قمری فن شعر ارسطو را به عربی ترجمه کرده است... در یک نمایشنامه نباید رویدادهای فرعی را مطرح کرد، بلکه تنها باید به یک موضوع اصلی پرداخت و تنها چیزهایی را که به پیشرفت موضوع کمک می‌کند نشان داد (وحدت ملی به نقل از وری وایقان، ۱۴۰۰).

بنابراین، از نظر ارسطو یک نمایشنامه موفق سه پرده^۵ اصلی دارد:

- **پرده آغازین اول** که «مقدمه»^۶ نامیده می‌شود؛ به دنیای تخیلی نویسنده داستان می‌پردازد. در این پرده، شخصیت‌های داستان به‌همراه روابط آن‌ها با یکدیگر معرفی می‌گردند. یکی از اجزای داستان، مقدمه‌چینی است که خواننده را با پیشینه داستان و شخصیت‌ها آشنا می‌سازد. همانطوری که در مقدمه‌چینی کلیه شخصیت‌های داستان معرفی و روابط آن‌ها با یکدیگر به‌روشنی تبیین می‌گردد، در مقدمه مقالات نیز دنیای جدیدی که محقق در آن قرار است موضوع خود را قرار دهد، به‌روشنی ترسیم می‌گردد. از آنجایی که هیچ داستانی شروع ندارد و مخاطبین از وسط داستان وارد ماجرا می‌شوند و قبل از شروع این داستان، وقایع دیگری هم رخ داده است، بنابراین خلاصه‌ای از آن در پرده اول بیان و سپس نویسنده به شرح وقایع خود می‌پردازد. به‌عنوان مثال:
  - در بهشت گمشده، قبل از اینکه میلتن^۷ قصه خود را آغاز کند، شیطان نافرمانی کرده و از بهشت رانده شده بود. به همین جهت در ابیات ابتدای کتاب اول، شرح ماوقع این نافرمانی بیان و سپس داستان آدم و حوا نقل می‌گردد.
  - در اثر شاه اودیپس^۸، قبل از وقوع حوادث مدنظر سوفوکلس^۹، کشتن پدر و ازدواج با مادر اتفاق افتاده بود و دلیل نزول بلایای متعدد بر تیب^{۱۰} شده بود.

¹Homer

²Iliad

³Odyssey

⁴Plot

⁵act

⁶Introduction

⁷Milton

⁸Oedipus

⁹Sophocles

¹⁰Thebes

○ در داستان حماسی ایلیاد، هومر داستان را از سال دهم جنگ شروع می‌کند، جایی که نه سال قبل پاریس شاهزاده تروی^۱، هلن ملکه اسپارتا^۲ را فراری داده بود و حتی قبل‌تر از آن عمه پاریس را یونانیان ربوده بودند.

در پرده مقدماتی، انگیزه و اهداف داستان نیز به‌روشنی بیان می‌گردد. در بهشت گمشده، میلتن هدف خود را «توجیه کار خدا در رابطه با انسان»، در اودیپس، سوفوکلس هدف خود را سرنوشت، اراده و جستجوی حقیقت و اودیسه را هومر این چنین آغاز می‌کند: «برای من بخوان، ای الهه نغمه‌سرا، از مردی، مردی پر از حيله و تزویز، که پس از غارت قلعه‌های مقدس تروا، بارها و بارها از مسیر خود منحرف شد».

● **پرده میانی دوم** که «گره افکنی»^۳ نامیده می‌شود و به بیان مسئله می‌پردازد.

مدار داستان بر اساس کنش متضاد دو نیروی متضاد پیش می‌رود و این کنش متقابل را اصل کشمکش می‌گویند. گره‌افکنی (جدال یا تخاصم) و کشمکش خود عاملی است بر حادثه، در واقع جدال در حادثه منجر می‌شود و دلیل علت واقعی درونی حادثه جدال است (براهنی، ۱۳۶۲: ۱۷۳). اوضاع نابسامان، جریان عادی داستان را از مسیر خود خارج م‌کند و کشمکشی شروع می‌شود و بحران(های) جدید رخ می‌دهد. اصلاً بدون مشکل هیچ داستانی ارزش نقل کردن ندارد، حتی در زندگی عادی و روزمره! پیچیده‌شدن اوضاع، همان نوآوری نویسنده است که مختص داستان اوست. بنابراین، روند داستان بدون تنش امور، از مسیر عادی خود بیرون می‌آید. به‌عبارتی دیگر، داستانی بدون مشکل قابل نقل نیست و هیچ تحقیقی بدون بیان مسئله و پیش فرض تحقق پیدا نمی‌کند. شخصیت‌های داستان با موقعیت جدیدی روبه‌رو می‌شوند که در روند داستان این مشکلات پیچیده‌تر و لاینحل‌تر وانمود می‌کنند، به گونه‌ای که خواننده نمی‌تواند با حدس و گمان نحوه حل‌شدن آن را پیش‌بینی کند. همچنین، در مقالات علمی، سوالات مطروحه، روند جاری امور در مقدمه را با چالش جدیدی روبرو می‌سازد. به همین خاطر کلیدی‌ترین و اصلی‌ترین قسمت یک نمایشنامه (تراژدی) پرده دوم است که در آن نیت‌ها روش‌تر و نتایج احتمالی هر تصمیمی واضح‌تر نشان داده می‌شود. اوضاع با ثبات پرده اول، دستخوش تغییر می‌شود و البته به شرط اینکه ارتباط منطقی با پرده اول حفظ شده باشد و مشکلات به‌طور طبیعی از لابلای حوادث پرده ماقبل نشأت گرفته باشد.

○ در بهشت گمشده، بعد از جلسه فرمایشی فرماندهان جهنم، نقشه شیطان برای جدایی انسان و خداوند باغواي آدم و حوا اوضاع را پیچیده‌تر می‌کند و اسباب سقوط آن‌ها را

¹Troy

²Sparta

³Complication

فراهم می‌سازد و کشمکش اصلی در روی زمین پس از هبوط با ایجاد شبهه بین خیر و شر به بحران تبدیل می‌گردد.

- ادیپوس که در پرده اول به شاهی خود می‌بالید با گره اصلی هویت واقعی خود روبرو می‌شود و هرچه برای کشف حقیقت پیش می‌رود، به نابودی خود نزدیکتر می‌گردد. کشمکش جهل و دانائی به اوج خود می‌رسد و تنش‌ها بالا می‌گیرد.
- در ایلیاد، آشیل^۱ مغرور از میدان نبرد کناره‌گیری می‌کند و سرنوشت جنگ وارد مرحله جدی‌تری می‌گردد که با وساطت فرماندهان جنگ، آشیل هرگز حاضر به نبرد نمی‌شود مگر با مرگ پاتراکلوس^۲.

هنر داستان‌سرایی نویسنده در پرده دوم آشکارتر می‌شود. چرا که این پرده جذابیت و ماندگاری داستان را رقم زده و اثرگذاری داستان، به این پرده وابسته است. اوج قصه‌گویی^۳ در این پرده رخ می‌دهد و اگر گره‌ها، سؤالات و مشکلات به‌خوبی طراحی شده باشد، نویسنده خالق اثری بدیع و خاص خواهد بود.

- **پرده پایانی** سوم کاملاً با پرده دوم در هم تنیده است و با عنوان «گره‌گشایی»^۴ توسط ارسطو نام‌گذاری شده است. مشکلات، بحران و گره‌هایی که در پرده دوم مطرح شده‌اند، به‌صورت غیرمنتظره و غیرقابل پیش‌بینی در این پرده بایستی حل و فصل شوند و این پرده بازتاب تمام پرده‌هاست. رضایت‌مندی مخاطب به نحوه گره‌گشایی از بحران‌های موجود آمده در پرده قبلی بستگی دارد. موضوع بایستی چنان پاسخی پیدا کند که از درون رفتارها و تنش‌های شخصیت‌ها بیرون آمده باشند. سؤالات پرده دوم و پاسخ‌های پرده سوم بایستی در یک سیر عقلانی قرار گرفته باشند.

بخش فرود داستان که وضعیت دو طرف روشن می‌شود و تغییر می‌کند این بخش را گره‌گشایی نامیده‌اند. گره‌گشایی، در واقع، پیامد وضعیت پیچیده یا نتیجه نهایی رشته حوادث و نتیجه آشکار شدن رازها و حل شدن سوءتفاهم‌هاست (میرصادقی، ۱۳۶۶: ۲۳۳).

در گره‌گشایی به یکباره نویسنده، با خلاقیت ادبی و قدرت تخیل خود به گونه‌ای به حل مشکلات پیش‌آمده می‌پردازد که نه تنها مطابق با واقعیت‌ها است، بلکه بایستی به شدت باورپذیر هم باشد. در بحث و تحلیل داده‌ها و نتیجه‌گیری مقالات علمی نیز، خلاقیت محقق و انطباق داده‌ها با پیش‌فرض‌ها از اهمیت بسزایی برخوردار است.

- در بهشت گمشده، همه حوادث، وسوسه‌ها و شیطنت‌ها منجر به یک نظم جدید در آفرینش خداوند می‌گردد. رانده‌شدن و نخستین گناه، بعثت عیسی (ع) را توجیه و مفهوم ناجی را

¹Achilles

²Patroclus

³Climax

⁴Solution

ممکن می‌سازد. همه دستورات خداوندی همچون توبه، رستگاری، سلوک، بخشندگی، گناه و صواب بر روی زمین تا ظهور ناجی عملیاتی می‌گردند و امید به دست آوردن دوباره بهشت که انسان سزاوار اوست، احیا می‌گردد.

○ در نهایت ادیپوس به حقیقت تلخ هویت خود پی می‌برد و کشمکش‌های قبلی به لحظه تعیین‌کننده‌ای می‌رسد و ادیپوس تن به خود تبعیدی می‌دهد، البته با چشمانی کور که در این پرده به واقعیت‌ها گشوده شده است. چنان هراس و ترسی از گناه از روی نادانی ساطع می‌گردد که هم فضای داستان و هم ذهن مخاطب را تسخیر می‌کند.

○ کشته‌شدن تلخ هکتور^۱ توسط آشیل، ستون‌های تروا را می‌لرزاند و پایان یک تمدن را رقم می‌زند. اما پنج قرن بعد، ویرجیل^۲ از این دلیل به ظاهر ساده برای یک پایان منطقی و برابر با نابودی تروا، ناراضی به نظر می‌رسد و حیلۀ اسب چوبی را بدان اضافه می‌کند، تا شاید عظمت پیچیدگی پرده دوم در پرده سوم با نحوه حل مسائل متناسب به نظر برسد. بنابراین، یک نمایشنامه موفق به استناد نظریۀ ارسطو و عظمت مشخص^۳، دارای سه پرده آغازین، میانی و پایانی است، ولی در برخی موارد این وحدت و انسجام، نقض و نمایشنامه‌هایی با بیش از سه پرده و گاهی دو پرده تولید شده‌اند که دلایل متعددی از قبیل وسعت معطلات پرده دوم و یا پایانی طولانی‌تر، به تعداد پرده‌ها افزوده است.

۳. بحث اصلی: ساختار ادبی و علمی در یک قاب

با یادآوری موضوعات مطرح‌شده در خلاصه و مقدمه و تأکید بر اینکه قلم، نقل حکایت و حوادث دست به دست چرخید و از ادیبان به مورخان، از مورخان به فیلسوفان، از فیلسوفان به روزنامه‌نگاران و در نهایت نوبت به قلم‌سرایی محققان و دانشمندان رسید، اگر چه جوهر قلم و جنس کاغذ نوشتار به ظاهر تغییر کرد، اما علاقه به نقل داستان و سبک و سیاق داستان‌سرائی، جاودانگی خود را حفظ نمود. بدین صورت که گویی بشر به جز یک ساختار هنوز نتوانسته قالب دیگری برای نقل یافته‌های خود بیابد. ساختار و قالب نقل حکایت در نوشتار همگی آن‌ها بدون تغییر باقی مانده است و فقط میزان و اجزای آن دچار تغییر و تحول شده‌اند. غالباً نویسندگان رمانتیک، درجه تخیل را به اوج رسانده و بعضاً نویسندگان کلاسیک تخیل را در مباحث عقلانی محدود کرده‌اند. از سویی واقع‌گرایان، بهایی به تخیل نمی‌دهند و به گزارش واقعیت‌ها بسنده کرده‌اند، اما در مقالات علمی تخیل و تعقل از هم جدائی ناپذیر جلوه می‌کنند.

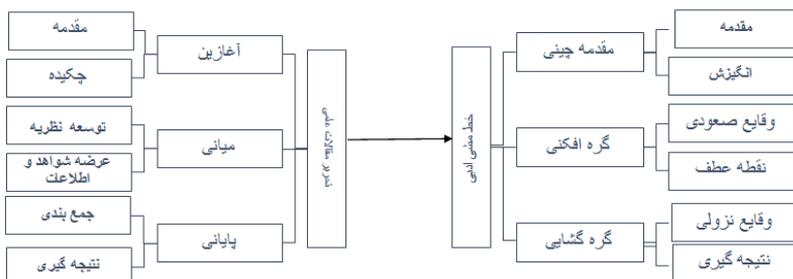
¹Hector

²Virgil

³certain magnitude

۱.۳ مدل مفهومی پژوهش

بر اساس مدل مفهومی پژوهش و در یک جمع‌بندی از یافته‌ها، همانگونه که ملاحظه می‌شود، ساختار مقالات علمی منطبق با ساختار ادبی هستند. نگارندگان با بررسی سبک و ساختار تولید مقالات علمی، آن را در ۳ بُعد اصلی و ۶ مؤلفه دسته‌بندی و برای هر بُعد مصداق‌هایی را در ادبیات استخراج کردند. بُعد «آغازین» با مؤلفه‌های «چکیده، مقدمه» با بُعد «مقدمه‌چینی» با مؤلفه‌های «مقدمه، انگیزش»، بُعد «میانی» با مؤلفه‌های «توسعه نظریه، عرضه شواهد و اطلاعات» با «گره‌افکنی» با مؤلفه‌های «وقایع صعودی، نقطه عطف» و بُعد «پایانی» با مؤلفه‌های «جمع‌بندی، نتیجه‌گیری» با «گره‌گشایی» با مؤلفه‌های «وقایع نزولی و نتیجه‌گیری» قابل تطبیق و بهره‌برداری است.

با در نظر گرفتن ضرورت‌های ذاتی هر شاخه علم و دانش و لزوم مراعات مؤلفه‌های موجودیتی هر یک از آن‌ها، در این تحقیق سعی شده است تا همپوشانی و همگونی تحقیقات علمی را با ساختار ادبی تطبیق و توضیح داده شود. چه بسا که در گفتمان بین علوم و دادوستد بین آن‌ها، هر دو طرف از نعمات یکدیگر بهره‌مند گردیده‌اند و بقای یکی از آن‌ها به رشد و توسعه دیگری وابسته بوده و این یک معامله بُرد-بُرد بوده است. به طوری که، طبیعت‌گرایان^۱ در نزدیک کردن خود به خصوصیت‌های موروثی^۲ و اجبار محیطی^۳ تلاش داشته‌اند، به گونه‌ای که تشخیص داستان از نقل یافته‌های علمی برای خوانندگان بسی دشوار می‌نماید و رمان‌نویسان نیز به ظاهر قبای علم بر تن کرده‌اند. در ذیل به برخی از نکات اشتراک ساختاری بین آثار ادبی و علمی پرداخته شده است.

الف. پیرنگ یا داده‌ها^۴

در تعریف پیرنگ، کادن می‌نویسد: «پیرنگ؛ طرح، نقشه، اصول و الگوی حوادث در نمایشنامه، شعر و آثار تخیلی و همچنین سازماندهی حوادث و شخصیت‌ها به طوری که به کنجکاوی در خوانندگان و مخاطبان منجر شود» (کادن، ۱۹۷۶: ۵۱۳).

در زنجیره حوادث، شاعران و نویسندگان ابتدا پی رنگ را خلق می‌کنند و پی رنگ مخلوق شاعر است ولی رفته‌رفته مخلوق حاکم بر خالق می‌گردد. این بدان معناست که شاعر و نویسنده تحت کنترل

¹Naturalists

²Inheridity

³Environmental Pressure

⁴plot

پیرنگ قرار می‌گیرند. همان‌طور که، گفته شد، ارسطو از آن به‌عنوان روح تراژدی یاد کرده است و این که این روح به کل داستان زندگی می‌بخشد. در مقالات علمی پیرنگ همان اطلاعات و داده‌ها است و بدون داده، بدون کار میدانی، بدون انجام عملیات تحقیقاتی، داستانی برای سراییدن و مقاله‌ای برای نوشتن و حرفی برای گفتن نخواهد بود. این همان چند جمله‌ای است که بعد از دیدن یک فیلم یا خواندن یک داستان و یا یک مقاله به‌طور مختصر می‌توان برای کسی تعریف کرد.

کارگیل و پاتریک (۲۰۰۹: ۳۲)، پی‌رنگ را این‌گونه تعریف می‌کنند:

«از آنجایی که پی‌رنگ بر محتوا و ساختار کل مقاله حاکم است؛ بنابراین، بسیار مهم است که در مورد نکات اصلی واضح و شفاف باشید. زمانی که مقاله‌ای می‌نویسید داستان منسجمی را طراحی کنید به‌طوری‌که پیام شما را به خوبی انتقال دهد. این بدان معناست که زمانی که خواننده مقاله را مطالعه کرد بتواند روز بعد در مورد آن با همکارانش صحبت کند.»

بنابراین، نفس مسیحایی پی‌رنگ ادیبان و داده‌های^۱ محققان، به مقاله و داستان جان می‌بخشد و آن‌ها را از سایر اطلاعات بی‌ارزش اینترنتی جدا می‌کند.

ب. عنوان مقاله یا داستان

اگر از روح مقاله که همان پیرنگ و داده‌ها است عبور کنیم، اولین چیزی که توجه خواننده را به خود جلب کرده و دغدغه نویسنده است، عنوان مقاله و یا عنوان داستان خواهد بود. شباهت بیش از حد عنوان مقاله و عنوان داستان در گزیده‌گویی^۲ و تحسین‌برانگیز بودن آن است. این بدان معناست که عنوان قبل از درک و استنباط کامل محتوا مورد توجه قرار می‌گیرد و همچون لوکوموتیوی است که بقیه واگن‌ها را پشت سر خود می‌کشد. چه بسیار اشعاری که قبل از فهم دقیق آن، در زیبایی آن قطعه، اجماع همگانی وجود داشته است. این زیبایی ظاهری و بصری شعرگونه عنوان، خواه در ادبیات و خواه در مقاله موجب می‌گردد تا مخاطبان با چندین بار خواندن آن به معنای واقعی و یا زیبایی محتوایی آن پی‌برند ولی در نگاه اول شیفته آن شوند و آن را تحسین کنند. «عنوان»، اولین چیزی است که نویسنده داستان یا مقاله انتخاب می‌کند، ولی این انتخاب در طول نوشتار و یا در طول مدت تکمیل داستان چندین بار دست خوش تغییر می‌شود. در بسیاری از متون علمی از «عنوان» به‌منزله نوک کوه یخی یاد شده است که کل تحقیق را رهبری می‌کند.

«عنوان»، اگر درست انتخاب شود، قسمت مهمی از ارتباط نویسنده با مخاطبان مقاله را تشکیل می‌دهد. «عنوان» بیانگر محتوا است و این که چه کسانی خوانندگان خاص یک مقاله هستند. عنوان باید تا حد امکان مختصر باشد تا خوانندگان راحت‌تر با محتوا ارتباط برقرار کنند و میزان ارتباط عنوان با محتوا را قضاوت کنند (کارگیل و اکتر، ۲۰۰۹: ۶۱).

¹data

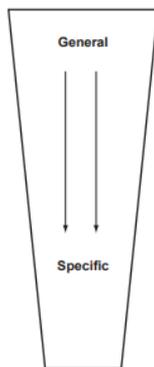
²economy of words

ج. مقدمه مقاله و داستان؛ پرده اول

مطالعه دقیق بهشت گمشده، نشان می‌دهد که در همان ابتدای کتاب با موضوع بهشت گمشده میلتون آشنا می‌شویم. این یک روش بسیار خوب در هنر نویسندگی است که موضوع را در همان سطرهای آغازین اعلام می‌کند تا خوانندگان بتوانند درک بهتری از موضوع واقعی اثر پیدا کنند و برای نمونه به داستان سقوط آدم و حوا و رستگاری آن اشاره می‌شود (فرهمند، ۱۳۸۹).

«ای الهه آسمانی! از نخستین نافرمانی بشر و چشیدن از میوه آن درخت ممنوعه که طعم مرگبار آن، مرگ را در جهان به ارمغان آورده، و با از دست دادن باغ عدن، موجب همه مصائب ما شد، تا سرانجام والاتر، ما را در آنجا مستقر سازد و آن اقامتگاه سعادت بخش را از نو برای ما آماده سازد و تسخیر فرماید» (میلتون، ۱۹۰۹: ۴۸۱-۴۷۹).

یکی از اجزای مهم مقدمه بیان اهداف پژوهش است. چرایی و چگونگی تحریر مقاله و یا منظور نویسنده از نقل این داستان در مقدمه بایستی به وضوح ذکر گردد. میلتون در بهشت گمشده می‌گوید منظور من از نوشتن این اثر منظوم توجیه تقدیر الهی برای بشریت است و فردوسی نیز بر لزوم آغاز هر کاری با نام پروردگار و استمداد از درگاه الهی تأکید دارد. بنابراین، ذکر اهداف تحقیق در کنار سایر اجزای مقدمه، یا از جز به کل و یا از کل به جز حرکت می‌کند. در نقل داستان برخی بر این باورند که نویسنده ابتدا حادثه جزئی را در نظر می‌گیرد و از آن به مفاهیم کلی می‌رسد، یا این که در روشی دیگر مفهوم کلی ابتدا ذکر و از کلیات به موارد جزئی مد نظر خود اشاره می‌کند.

تصویر ۱. برگرفته از کارگیل و اکتر، ۲۰۰۹: ۴۱)

د. پیشینه ادبی مقالات؛ ادامه پرده اول

پیشینه ادبی مقالات، به درستی نام اصلی خود را حفظ کرده است و بر اشتراکات دوجانبه بین ساختار ادبی و علمی تأکید داشته است. گرین با تأکید بر اهمیت پیشینه ادبی می‌نویسد: «یک داستان نه شروع دارد و نه پایان. از روی اجبار هرکسی لحظه‌ای از تجربیات خود را انتخاب می‌کند که از آن جا به عقب و یا جلو حرکت می‌کند» (گرین، ۱۹۵۱).

پر واضح است که قراردادن تحقیق در متن سایر تحقیقات و این که کار ارائه شده توسط نویسنده، در میان هزاران تحقیق یا داستان از چه جایگاهی برخوردار است، از جمله هنر او محسوب می‌شود. پیدا کردن حد و حدود یک تحقیق در مقایسه با سایر تحقیقات یکی از عوامل مهم باورپذیری^۱ در ادبیات و تکرارپذیری^۲ در علوم محسوب می‌شود. پیشینه ادبی نقش بسزایی در یافتن جایگاه تحقیق انجام‌یافته و به نمایش گذاشتن اطلاعات شخص محقق دارد. بنابراین، آگاهی از زیر و بم تحقیقات سایر نویسندگان، یکی از اجزای مهم کار تحقیقاتی است و در مقابل در داستان‌های ادیبان و نویسندگان پرداختن به شرح وقایع گذشته که قهرمانان داستان از آن مطلع و با تکیه بر آن اطلاعات، رفتارهای خود را توجیه می‌کنند انجام می‌شود.

ه. طرح مسئله یا پرده دوم

نظم کنونی موصوفه در پرده اول یا مقدمه، بایستی به هم بخورد تا اتفاق جدیدی رخ دهد. سؤالی برای محقق پیش آمده است که وی را بر آن وادار می‌کند تا در آن زمینه تحقیق کند وگرنه همان علم قدیمی جاری و ساری بود. اگر چشمان تیزبین محققین به بیان موضوع دوخته نشده بود که علم همچنان درجا می‌زد. این که در گذشته‌ای نه چندان دور، روند علم در چند صد سال دوبرابر می‌شد و اکنون در هر چند ماه یا حتی در چند روز، در برخی از رشته‌های علمی این روند دو برابر می‌شود، مدیون ذهن پرسشگر پژوهشگر است. این داستان سفری است از نادانی به دانایی که نویسنده، مخاطب خود را از مقصد جهل به مقصد دانائی می‌رساند. به همین ترتیب هر تحقیقی قدمی است در این سفر که سؤال و پرسش و پیش‌فرض، وسیله نقلیه این سفر محسوب می‌شوند. فرضیه در پژوهش‌های علمی همان حدس و گمان و دغدغه محقق است که آغازگر آزمایشات می‌گردد و رنج اثبات آن را محقق به جان می‌خرد. یک گزاره اثبات نشده در ریاضی، یک پدیده قابل آزمایش در شیمی، یک مدل قابل اندازه‌گیری در فیزیک، مشاهده رفتار در محیط جدید برای زیست‌شناسی و ارائه الگوهای جدید بر اساس متغیرها در علوم اجتماعی، همه و همه گره‌هایی به‌شمار می‌روند که از سوی محققین طرح و بر اساس یافته‌ها، مشاهدات و پرسشنامه‌های میدانی اثبات می‌گردند.

در پژوهشی با عنوان «جامعه‌شناسی و ادبیات»، الواکا (۲۰۲۰، ۶۹) می‌نویسد:

«جامعه‌شناسی و ادبیات را می‌توان مسلماً دو روی یک سکه دانست. جداکردن ادبیات از جامعه‌شناسی و زمینه‌های اجتماعی که آفرینش ادبی در آن رخ می‌دهد غیرممکن است. جامعه‌شناسی به یک حوزه مطالعاتی تثبیت‌شده و نظام‌مند تبدیل می‌شود که وظیفه اصلی آن نشان‌دادن هم‌زیستی، ارتباط متقابل، تعامل و ظرافت‌های بین ادبیات و همه فعالیت‌های جامعه‌شناختی است که در جامعه رخ می‌دهد.»

¹verisimilitude

²repeatability

عظمت این پرسشگری، ضامن ماندگاری و جاودانگی اثر، چه ادبی و چه علمی خواهد بود. چه امواج خرد و کوچکی که قبل از رسیدن به ساحل محو و نابوده شده‌اند و چه موج‌هایی که کوه‌وار، کوه‌ها را از جا کنده‌اند. گرمای از گرہ‌های بشریت را گشوده و جوایز نوبل را درو کرده‌اند.

۳. نتیجه‌گیری یا پرده سوم

اکنون وقت آن رسیده است که سیر صعودی^۱ به سیر نزولی^۲ تبدیل گردد و اوضاع به سروسامان اولیه برسد و کشمکش‌ها و بحران‌ها خاتمه یابد و تحقیق حاضر جای خود را در کنار سایر تحقیقات قبلی پیدا و عمومیت یابد. محقق با اتکا به داده‌ها، آزمایشات، مشاهدات و الگوهای جدید، طرح نوئی درانداخته و برای پیش‌فرض‌های خود پاسخ مناسبی پیدا کرده است، به گونه‌ای که قبلاً هیچ محققى بدان دست نیافته بود، همچنان که شاعر و نمایشنامه‌نویس بر اساس عدالت شاعرانه^۳ اختلافات را حل، سوءتفاهم‌ها را برطرف، جنایت‌ها را مکافات و خیانت‌ها را مجازات می‌دهد، که اگر این چنین باشد کم‌دی و اگر نباشد تراژدی آفریده است.

بنابراین، آخرین بخش هر اثر ادبی و یا علمی، بحث و نتیجه‌گیری است که در آن، تصویری کلی از آنچه انجام شده و نتایج به‌دست آمده ارائه می‌گردد. ذهن پژوهشگر مانند آینه‌ای میزان پیوند او با اثر و تحلیل‌های مبتکرانه‌اش را درباره موضوعی که از دید بسیاری از هم‌فکرانش تا کنون پنهان مانده بود را انعکاس می‌دهد و راه را برای خلق آثار جدید ادبی و علمی هموار می‌سازد.

۴. نتیجه‌گیری

پیکاسو هنرمند اسپانیایی که در فرانسه می‌زیست بر این باور است که «همه ما می‌دانیم که هنر حقیقت نیست. هنر یک دروغ است که به ما کمک می‌کند تا حقایق را درک کنیم و حداقل حقیقتی است که به ما برای درک داده شده است. یک هنرمند باید روشی را برای حقیقی جلوه‌دادن تصوراتش به دیگران بداند» (بار، ۱۹۴۶: ۲۷۰).

شاید در این سخنان پیکاسو، بین هنر و حقیقت، تمایز و تفاوت قائل شده باشد ولی همواره این دو مکمل یکدیگر محسوب شده‌اند. فلاسفه، دانشمندان و ادیبان از قدیم‌الایام در متون افلاطون، فرانسیس بیکن و دیگران به تبیین حدود حقیقت و هنر و دروغ پرداخته‌اند و این کشمکش هم‌چنان ادامه دارد. دروغ شاید به تعبیری همان قدرت تخیل شاعرانه است، همان پرداختن به چیزهایی که وجود ندارد ولی آغازگر همه اکتشافات و اختراعات در علم نیز محسوب می‌شود. ذهن خلاق نویسنده و عدم رضایت از داشته‌های یک محقق، کنجکاوی نهادینه‌شده بشری و نیاز به انتقال مفاهیم از طریق نوشتن نامه، روزنامه و انتشار مقالات همگی نقاط اشتراکی بین قلم‌سرایان مذکور بوده است که شاید تنها تفاوت آن‌ها در محتوی و قالب بیان نهفته باشد، ولی تشابهات ساختاری غیرقابل انکار جلوه می‌کند. همه

^۱climax

^۲denouement

^۳poetic justice

نویسندگان در پی بیان حقیقتی هستند، هم در متون علمی و هم در متون ادبی و آن را با مقتضیات زمانی و یا محدودیت‌های کلامی به گونه‌ای مدیریت می‌کنند که بتوانند ساختار مناسب با محتوای خود را خلق کنند. ابعاد و مؤلفه‌های مدیریت ساختار تولید مقالات علمی، همان ساختار ادبی است که با قدمت بشری برابری می‌کند. بشر با نگاهی به گذشته و با بررسی معضلات پیش‌رو، همواره در یک قالب و ساختار سعی در پیش‌بینی آینده داشته است. زدودن جهل، کسب معرفت، ایجاد ارتباط فراتر از زمان، مکان و حتی زبان، آمل همه آن‌ها بوده است. آن‌چنان که هر اثری خواه ادبی، خواه علمی، داستان‌بی‌پایان انسان‌ها را به تصویر می‌کشد و همواره درهای پژوهش‌های بعدی را باز نگاه داشته، تا فرصتی باشد برای کسانی که درک می‌کنند و قلم‌فرسایی می‌نمایند.

هر کس به زبانی صفت حمد تو گوید بلبل به غزل خوانی و قمری به ترانه

(شیخ بهایی، ۱۳۸۴: ۱۰۸)

منابع فارسی

- براهنی، رضا (۱۳۶۲). *قصه‌نویسی*. ج ۳، تهران: نشر نو
- بیرانوند، یوسف علی، صحرايي، قاسم (۱۳۹۹). بررسی تطبیقی حماسه گیلگمش و اودیسه هومر، *پژوهش‌های ادبیات تطبیقی*، ۴۵-۶۹
- حسینی، سید محمد (۱۳۸۱). تاثیر ریاضیات بر فلسفه دکارت، معرفت، ۷۸، ۵۴-۶۳
- فرهمند، محمد (۱۳۸۹). شعر و منشا آن در ادبیات جهان. *مطالعات ادبیات تطبیقی*، ۴(۱۴)، ۱۱۹-۱۰۱
- فرهنگی، اکبر؛ صیاد، فریبا (۱۳۹۶). *آیین روزنامه نگاری و خبرنگاری*. تهران: انتشارات فرهنگی
- سنجش مؤمنی، باقر (۱۳۸۲). در خلوت دوست، نامه‌های بزرگ علوی به باقر مؤمنی. تهران: نشر عطائی
- میرصادقی، جمال. (۱۳۶۶). *ادبیات داستانی*. تهران: نشر شفا
- نوری وایقان، عیسی (۱۴۰۰). تراژدی یونانی و جایگاه خدایان در اندیشه ارسطو، *فلسفه تحلیلی*، شماره ۴۰، ۱۶۵-۱۴۹.

References

- Alwaqqa, M. A. (2020). Sociology and Literature: An Interdisciplinary Approach, *Journal of Liberal Arts and Humanities*, 1(10), 34-48
- Baraheni, R. (1983). *Story Writing*. 3rd Edition, Tehran: Nashr-e No.[In Persian]
- Barr, Alfred H. Jr. (1946). *Picasso: Fifty Years of his Art*. Column 1, The Museum of Modern Art, New York.
- Beyranvand, Y. A., & Sahraei, Gh. (2020). "A Comparative Study of the Epics of Gilgamesh and Homer's Odyssey", *Journal of Comparative Literature Studies, Research Journal of Humanities and Cultural Studies*, 45-69.[In Persian]

- Cargill, M., O'Connor, Patrick. (2009). *Writing Scientific Research Articles*. South Australia: University of Adelaide Press.
- Cuddon, J.A. (1976). *A Dictionary of Literary Terms*. Great Britain, Penguin Books.
- Farahmand, M. (2010). "Poetry and Its Origin in World Literature", *Comparative Literature Studies*, Year 4, No. 14, pp. 101-119. [In Persian]
- Farhangi, A., & Sayyad, F. (2017). *Principles of Journalism and News Writing*. Tehran: Farhangi Sanjesh Publications. [In Persian]
- Green, G. (1951). *The End of the Affair*. The Classic Collection, Amazon
- Hosseini, S. M. (2002). "The Influence of Mathematics on the Philosophy of Descartes", *Marefat Quarterly, Comprehensive Portal of Humanities*, No. 54, pp. 63-78. [In Persian]
- Ilmakunnas, J. (2016). Embroidering Women and Turning Men, Handiwork, gender, and emotions in Sweden and Finland, c. 1720-120, *Scandinavian Journal of History*, 41(3), 306-331
- Milton, J. (1909). *The Complete Poems of John Milton*. Edited by Charles W. Eliot, LLD. New York: The Harvard Classics.
- Mirsadeghi, J. (1987). *Fiction Literature*. Tehran: Shefa Publications. [In Persian]
- Mirsadeghi, J. (1987). *Literary Story*. Tehran: Shafa Publication
- Moemeni, Baqer. (2003). *In Friend's Solitude, Letters of Bozorg Alavi to Baqer Moemeni*. Tehran : Ata'ai Publication
- Momeni, B. (2003). *In the Solitude of the Friend; Letters of Bozorg Alavi to Bagher Momeni*. Tehran: Ataei Publications. [In Persian]
- Nouri Vaighan, I. (2021). "Greek Tragedy and the Position of the Gods in Aristotle's Thought", *Analytical Philosophy*, 40, 149-165. [In Persian]